# Visiedocument:
# Burgerparticipatie in de gemeente Kerkrade

## 1. Inleiding

De gemeente Kerkrade is meer dan een gemeentehuis en een kantoor. De gemeente zijn wij allemaal samen: mensen die wonen en werken in onze stad. Met al die mensen wil de gemeente bouwen aan een toekomst waarin we samen verantwoordelijk zijn voor de stad. Een belangrijke ontwikkeling om dit te bereiken is burgerparticipatie. Dat betekent dat iedereen mag meedenken, meedoen en meepraten. In dit stuk leggen we uit hoe de gemeente alle Kerkradenaren wil gaan betrekken bij gebeurtenissen in de stad.

Voordat dit uitgebreid wordt uitgelegd, eerst nog wat meer over Kerkrade en burgerparticipatie toekomst en wat aan deze notitie vooraf is gegaan. Want wat er tot nu toe is afgesproken en wat er nu ligt, gaat al veel betekenen voor College, gemeenteraad, de ambtenaren en ook voor de Kerkraadse gemeenschap zelf.

### Wat is er al gedaan?

Er wordt al jaren aan burgerparticipatie gedaan door de gemeente Kerkrade en dit is dus geen vreemd idee. Maar dit wil de gemeente nu vast gaan inbouwen bij alle projecten, plannen en beleid. Hiervoor is al een onderzoek gedaan onder inwoners. In de commissievergadering Algemene Zaken en Middelen van 21 december 2021 zijn de eerste uitkomsten toegelicht. De gemeenteraad heeft toen gevraagd aan het College om met een voorstel te komen. Nu ligt er de taak om het voorstel verder uit te werken en neer te leggen bij de gemeenteraad zodat zij zich hierover kan buigen. Deze uitwerking begint bij dit visiedocument.

In het eerste kwartaal van 2023 gaat de zogenaamde Omgevingswet in. In deze wet is burgerparticipatie een heel belangrijk onderdeel. Begin 2023 zal de gemeenteraad de participatieverordening gaan vaststellen als onderdeel van deze nieuwe wet. Wat we nu afspreken, is de basis voor deze verordening.

### De opbouw van dit visiedocument is als volgt:

2. Waarom is meer burgerparticipatie voor Kerkrade van belang?
3. Burgerparticipatie in de gemeente Kerkrade
4. Wat wil de gemeente Kerkrade bereiken?
5. Wat belooft de gemeente Kerkrade?
6. Waar moet de gemeente Kerkrade rekening mee houden?

## 2. Waarom is meer burgerparticipatie voor Kerkrade van belang?

Door burgerparticipatie krijgt de gemeenschap de kans om meer invloed uit te oefenen bij het maken en het uitvoeren van plannen en beleid. De gemeente Kerkrade vindt dit een goed idee omdat:

**…er meer betrokkenheid van de inwoners ontstaat**
Met (meer) burgerparticipatie krijgt de gemeenschap de kans om actiever betrokken te zijn bij het verbeteren van de leefbaarheid van Kerkrade. Door mee te praten, mee te denken en, in een aantal gevallen, mee te beslissen zijn burgers medeverantwoordelijk voor het aanpakken van opgaves en verbeteren van de leefomgeving.

**…de relatie tussen gemeente en gemeenschap verbetert**
Met een gemeenschap en gemeente die steeds nauwer samenwerken en vaker communiceren kan er ook goed worden gebouwd aan de relatie tussen de gemeente en de gemeenschap en kan de kloof tussen politiek en inwoners stap voor stap verkleind worden. Uiteindelijk wil iedereen het beste voor de gemeente Kerkrade. Toch zien we, bijvoorbeeld bij de lage opkomst van de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022, dat de politiek nog ver van de leefwereld staat voor een groot aantal inwoners.

**…de kennis van inwoners wordt ingezet**
De gemeente en haar inwoners staan voor steeds meer ingewikkelde problemen die niet eenvoudig op te lossen zijn. De gemeenschap beschikt over een hoop eigen kennis, ervaringen, talenten en ideeën die heel waardevol zijn in de aanpak van de lokale problemen. Bovendien is de gemeenschap op de hoogte van de problemen in de eigen omgeving en weet de gemeenschap als geen ander wat er speelt in de buurt.

## 3. Burgerparticipatie in de gemeente Kerkrade

Burgerparticipatie is een manier van beleidsvoering waarbij inwoners, individueel of samen en direct of indirect, de kans krijgen om invloed uit te oefenen op de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid. Het gaat om meepraten, meedenken en meebeslissen in het publieke domein. Om het duidelijker te maken wordt gebruikt gemaakt van een bekend middel: de participatieladder. Hieronder gaan we verder in op trede 1 tot 5 van deze participatieladder.

Als de gemeente en alle betrokken partijen samen beslissen en samen werken, dan spreken we over **coproduceren (1)**. Het programma VIE – Leven in beweging is een goed voorbeeld van coproductie. Hier wordt onder andere samengewerkt om de jeugd gezonder te maken en onze wijken vitaler te maken.

Een trede lager staat **meebeslissen (2)**. Nadat er bepaalde afspraken zijn gemaakt krijgt de gemeenschap de mogelijkheid om zelf beslissingen te nemen. Het leefbaarheidsbudget van het wijkplatform is hier een voorbeeld van. Hier kiest het platform zelf waar het geld aan wordt uitgegeven, met hulp van de wijkmanager.

De derde trede is **adviseren (3)**. Hier krijgt de gemeenschap uitgebreid de kans om te adviseren bij nieuw beleid of projecten. Zo adviseert de stichting Adviesraad Maatschappelijke Ondersteuning de gemeente zowel gevraagd als ongevraagd over Wmo, Jeugdwet en de Cliëntenraad SWI over het minimabeleid. Een ander voorbeeld is het advies van inwoners hoe de openbare ruimte bij een project eruit moet komen te zien, zoals bij Rolduckerveld.

De op één na laagste trede is **raadplegen (4)**. Hier wordt de inwoners gevraagd naar hun mening. Hebben zij ideeën? Wat leeft er bij hen in de buurt? De gemeente houdt hier dan rekening mee en laat weten wat er is gedaan met deze suggesties. Een voorbeeld hiervan is het inzetten van werkgroepen of het versturen van enquêtes.

De laagste trap is **informeren (5)**. Hierbij wordt de gemeenschap geïnformeerd over plannen en kunnen vragen worden gesteld. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij een wetswijziging. Hier heeft de mening van de gemeenschap geen direct gevolg.

Kijkend naar de participatieladder kan gesteld worden dat burgerparticipatie al veel voorkomt in de gemeente, in allerlei maten en vormen. Toch is het belangrijk om aan te geven dat er geen standaardniveau is, want de juiste keuze is afhankelijk van het doel (heeft het invloed op de leefomgeving), de beleidsfase en de ruimte die er is of moet zijn voor de gemeenschap om mee te denken. Een trede is niet beter dan de andere maar schikt zich tot een doel. Het is altijd maatwerk.

Nadrukkelijk moet ook worden aangegeven dat er uitzonderingen zijn, waarbij er niet wordt gekozen voor de inzet van burgerparticipatie. Dit is in het kader van verwachtingsmanagement een belangrijk gegeven voor de gemeenschap. Denk bijvoorbeeld aan een individuele kwestie. De onderbouwing hiervan dient echter wel altijd te worden aangegeven.

## 4. Wat wil de gemeente Kerkrade bereiken?

In dit visiedocument spreken we de ambitie uit dat voortaan, voor de gemeente Kerkrade, burgerparticipatie onlosmakelijk is verbonden aan de ontwikkeling en uitvoering van beleid, plannen en projecten, zowel in het fysieke als het sociale domein als domeinoverstijgend. Er zal naar worden gestreefd om zo hoog mogelijk op de participatieladder in te zetten waar dat mogelijk is, maar het blijft altijd maatwerk. Als gemeente zullen wij daarvoor meer en intensiever contact leggen en ons meer openstellen voor de leefwereld en leefomgeving van de gemeenschap. We moeten ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen.

De gemeente moet de inwoners vertrouwen, serieus nemen en openlijk communiceren. Ook moet iedere bestuurder en ambtenaar meer zichtbaar zijn en leren loslaten. Zo

krijgen de inwoners ruimte om zichzelf te ontwikkelen. Van de andere kant vraagt de gemeente aan de gemeenschap om actiever te zijn in haar rol. Het is aan de gemeente om de verwachtingen aan de gemeenschap te formuleren maar in het vervolgproces zal de gemeenschap zich ook actiever moeten opstellen. Hiervoor zal de gemeenschap ook nadrukkelijk worden uitgenodigd om mee te denken, praten of doen. Alleen zo maken we van burgerparticipatie een succes.

## 5. Wat belooft de gemeente Kerkrade?

De gemeente vindt het onderwerp burgerparticipatie erg belangrijk en zet daarom hoog in. Aanvullend aan de ambitie zullen er beloftes worden gedaan over hoe de gemeenschap wordt betrokken bij plannen, beleid en projecten.

### Burgerparticipatie is altijd maatwerk

Per thema of project, bekijkt de gemeente welke trap van meedenken en doen (1-5) aan de orde is. Dit communiceert de gemeente ook altijd van tevoren. Het ene thema is namelijk het andere niet. Zo wordt per project ook gecommuniceerd wat de gemeente verwacht van de gemeenschap. Burgerparticipatie is dus altijd maatwerk en ieder burgerparticipatietraject is uniek.

### Iedereen kan en mag meedoen

De gemeente belooft om de participatie zo in te richten dat iedereen kan meedoen. Er hoort geen drempel te zijn voor inwoners om mee te doen. Wel kijkt de gemeente goed naar wie bij de participatie wordt betrokken zo zal op buurtniveau ook echt de buurt benaderd worden en niet de gehele gemeente.

### Denk vooraf na over participatie

Een andere belofte die de gemeente doet, is dat burgerparticipatie een vast onderdeel wordt bij het maken van plannen en het afstemmen daarvan met College en raad. Zo moet er voortaan bij ieder project of plan duidelijk worden aangegeven hoe de gemeenschap erbij wordt betrokken. De tredes van de participatieladder zijn ook hier een hulpmiddel. Er zal terughoudend worden omgegaan met de mogelijkheid om burgerparticipatie te beperken.

### De gemeente kiest én beargumenteert

De gemeente kiest de participatietrede en communiceert dit met de inwoners. Zij mogen hierop reageren en dan kan de gemeente nog bijsturen. In overleg stelt de gemeente met de gemeenschap vast wat er van elkaar verwacht wordt en hoe het gaat worden aangepakt. De keuze voor een participatietrede moet altijd goed beargumenteerd worden.

### De gemeente gaat anders werken

Een volgende belofte is dat de gemeente anders gaat werken. Ambtenaren moeten dichter bij de gemeenschap komen te staan en het bewustzijn over burgerparticipatie koesteren.

Deze nieuwe manier van werken heeft grote gevolgen voor ambtenaren, maar ook voor College en gemeenteraad. De belofte luidt dan ook dat er gewerkt gaat worden aan een betere manier van werken en communiceren met de gemeenschap. Dit zal een meerjarig proces zijn.

**Eigen ideeën krijgen de ruimte**

Een burgerinitiatief is een plan van, voor en door inwoners van de gemeente. Dit geldt overigens ook voor maatschappelijke organisaties of groepen inwoners, zoals ondernemers. De gemeenschap komt met het idee en zal dit voorstellen aan de gemeente. De gemeente zal vervolgens meedenken over de mogelijkheden om burgerinitiatieven te kunnen uitvoeren.

De gemeente Kerkrade geeft ook ruimte aan het uitdaagrecht (*Right to Challenge)*. Dit betekent dat de gemeenschap lokale voorzieningen en gemeentelijke taken in eigen hand kan nemen. Zo kunnen inwoners bijvoorbeeld het onderhoud van een parkje of uitvoering van Wmo-taken overnemen van de gemeente als ze denken dat dit beter of sneller kan.

## 6. Waar moet de gemeente rekening mee houden?

Burgerparticipatie is niet vanzelfsprekend. Het zal een langdurig traject zijn waarbij ook fouten gemaakt gaan worden. Om burgerparticipatie zo goed mogelijk te laten lopen zijn er een aantal zaken waar rekening mee gehouden zal worden.

**Leer uit ervaringen**

De gemeente ziet elk participatiemoment als een leermoment. Tijdens het burgerparticipatietraject bekijken we tussendoor, maar ook aan het einde wat beter kan. En als het lukt, passen we het meteen aan. Zo leren we allemaal. Het is van belang om te leren van gemaakte fouten. De verwachtingen moeten realistisch blijven en niet alles zal meteen goed gaan, maar door te leren van gemaakte fouten maken we stappen vooruit.

**Meer middelen nodig**

De gemeente vindt dat burgerparticipatie geen bijzaak is. En daarom moeten er middelen komen om de beschreven ambitie met burgerparticipatie uit te voeren. Hierbij gaat het niet alleen om meer personele capaciteit en kunde bij de gemeente, maar ook om ideeën en wensen van inwoners daadwerkelijk uit te kunnen voeren.

**Waar nodig bestaande samenwerkingen aanpassen**

De gemeente beschikt over meerdere maatschappelijke partners zoals de adviesraden en bewonersplatforms, maar ook buurtkamers en zorginstellingen. Op deze wijze is jarenlang burgerparticipatie al toegepast. Omdat de gemeente breder en intensiever aan de slag wil gaan met burgerparticipatie, moet gekeken worden wat nog werkt en wat niet

meer werkt. Zo kan er gekeken worden of bestaande samenwerkingen moeten worden aangepast of juist niet.

**Bewaak hoe het gaat aan de hand van gegevens**
Opgehaalde gegevens en evaluaties krijgen een belangrijke functie bij de nieuwe opzet van burgerparticipatie. Zo kan de gemeente ervoor zorgen dat de kwaliteit steeds in beeld blijft en dat geleerd wordt van eerdere participatietrajecten. Hierbij is het van belang dat de ervaringen va de gemeenschap goed worden meegenomen.

**Inwoners doen mee**
Burgerparticipatie draagt bij aan 'actief burgerschap'. Dit houdt in dat inwoners zich betrokken voelen en ook actief meedoen. Wanneer inwoners graag betrokken zijn, maar zich niet gehoord of onvoldoende geïnformeerd voelen om te participeren, moet de gemeente daar iets aan doen. Burgerparticipatie kan ervoor zorgen dat meer inwoners betrokken raken bij de lokale overheid en hun verhaal vertellen over hun leef- en werkomgeving. Ook kan de kloof tussen gemeente en gemeenschap voor een deel worden gedicht.

**Zorg voor een juiste balans met het algemeen belang**
De gemeenschap en de gemeente hebben elkaar nodig. Er zal echter ook door de gemeente moeten worden gekeken naar het algemeen belang. Het nut en de noodzaak van een initiatief, project of plan zal worden afgewogen om de juiste balans te vinden (of overeenkomst) tussen burgerparticipatie en het algemeen belang.